

SHAXS VA UNING TOLERANTLIK TUSHUNCHASI

*Xayrullayeva Mumtozbegin Komiljon qizi – Nizomiy nomidagi TDPU
Maktabgacha ta'lim pedagogikasi va psixologiyasi yo'nalishi 2-kurs talabasi*

*Temirova Fotima Yigitali qizi – Nizomiy nomidagi TDPU
Maktabgacha ta'lim pedagogikasi va psixologiyasi yo'nalishi 2-kurs
talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada shaxs va tolerantlik tushunchalarining mohiyati, ularning o'zaro bog'liqligi hamda jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shaxs – ijtimoiy mavjudot bo'lib, uning tolerantlik darajasi tarbiya, ta'lim va jamiyatdagi ijtimoiy muhit ta'sirida shakllanadi. Tolerantlik esa insonlarning bir-biriga hurmat bilan munosabatda bo'lishi, milliy, diniy va madaniy xilma-xillikni qabul qilishi demakdir.

Kalit so'zlar: Tolerantlik, shaxs, bag'rikenglik, psixologiya, ijtimoiy munosabatlar

Kirish: Zamonaviy jamiyatda insonlar o'rtasidagi o'zaro tushunish va hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, tolerantlik tushunchasi jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri sifatida qaraladi. Tolerantlik – bu shaxsning boshqalar fikri, dini, madaniyati va turmush tarzi bilan murosali bo'lish qobiliyatidir. Ushbu maqolada shaxs va tolerantlik tushunchasi, ularning o'zaro bog'liqligi hamda tolerant jamiyat qurishdagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Shaxs tushunchasi va uning ijtimoiy mohiyati. Shaxs – bu individuallikka ega bo'lgan, ongli fikrlaydigan va jamiyat bilan o'zaro aloqada rivojlanadigan ijtimoiy mavjudotdir. Shaxs jamiyatda muayyan rollarni bajaradi va uning rivojlanish darajasi jamiyat taraqqiyotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Har bir shaxs o'ziga xos xulq-atvor, qadriyatlar va dunyoqarashga ega bo'lib, bu omillar uning tolerantlik darajasiga ham ta'sir qiladi. Shaxsning tolerantligi ko'p jihatdan uning tarbiyasi, ma'lumot darajasi va jamiyatdagi ijtimoiy muhitga bog'liq. Ijtimoiy aloqalar jarayonida insonlar turli dunyoqarash va madaniyatlar bilan to'qnash keladi.

Ana shunday sharoitda tolerantlik insonlarning o'zaro munosabatlarini uyg'unlashtiruvchi asosiy tamoyillardan biri bo'lib xizmat qiladi.

Tolerantlik tushunchasi va uning ahamiyati. Tolerantlik – bu nafaqat murosaga kelish, balki boshqalarning shaxsiy huquq va erkinliklarini hurmat qilish demakdir. BMT tomonidan qabul qilingan "Tolerantlik tamoyillari deklaratsiyasi"da bu tushuncha "inson huquqlarini hurmat qilish, madaniy xilma-xillikni qabul qilish va adolatlilik tamoyillari asosida yashash" deb izohlangan.

Tolerant jamiyat quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

1. Hurmat – har bir insonning dunyoqarashi, e'tiqodi va madaniyati hurmat qilinishi lozim.
2. Bag'rikenglik – boshqalar fikri va turmush tarziga nisbatan sabr-toqat bilan yondashish.
3. O'zaro tushunish – insonlar o'rtasidagi muloqot va hamkorlikni rivojlantirish.
4. Adolat – jamiyatda har bir inson teng huquqlarga ega bo'lishi lozim.

Tolerantlik faqatgina muayyan jamiyat doirasida emas, balki global miqyosda ham muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda dunyoda millatlararo va dinlararo kelishmovchiliklarning oldini olish uchun tolerantlik madaniyatini rivojlantirish zarur.

Tolerantlikni shakllantirish omillari. Shaxsning tolerantligi tabiiy holatda shakllanmaydi, balki muayyan ijtimoiy omillar natijasida rivojlanadi. Bunga quyidagilar sabab bo'lishi mumkin:

Ta'lim va tarbiya – maktab va oliy ta'lim muassasalarida tolerantlik madaniyatini shakllantirish muhim. Oilaviy muhit – tolerantlikning ilk asoslari oila muhitida shakllanadi. Jamiyat va ommaviy axborot vositalari – madaniy xilma-xillikni targ'ib qiluvchi ommaviy axborot vositalari tolerantlikni rivojlantirishga xizmat qiladi. Huquqiy normalar – tolerantlikni rag'batlantiruvchi qonunlar va me'yoriy hujjatlar jamiyatda bag'rikenglik madaniyatini mustahkamlashga yordam beradi.

Xulosa Shaxsning tolerantlik darajasi jamiyatning taraqqiyotiga bevosita ta'sir qiladi. Tolerantlikni rivojlantirish orqali turli madaniyat, din va ijtimoiy guruh vakillari o'rtasida o'zaro hurmat va hamkorlikni mustahkamlash mumkin. Shu sababli, jamiyatda tolerantlik madaniyatini shakllantirish va rivojlantirishga alohida e'tibor berish lozim. Ta'lim, tarbiya va ijtimoiy muhit tolerant shaxslarni voyaga yetkazishda muhim rol o'ynaydi. Faqat tolerant jamiyatdagina tinchlik va barqaror taraqqiyotga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. Ijtimoiy psixologiya –o'quv qo'llanma
2. Akramova, D. (2022). Bo'lajak pedagog-psixologlarning maktabgacha ta'lim tizimidagi faoliyati. *Science and innovation*, 1(B8), 322-326.
3. Akramova, D. (2022). Oliy ta'lim muassalari talabalarida pedagogik-psixologik moslashuvchanlikni mazmun mohiyati. *Science and innovation*, 1(B8), 2150-2153.
4. Акрамова, Д. Э. (2023). СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ РАЗВИТИЯ МЕХАНИЗМОВ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ И ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ГИБКОСТИ У СТУДЕНТОВ КАК ПРОБЛЕМА СОВРЕМЕННОСТИ. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 13(8), 19-23.
5. Akramova, D. E. qizi Suvonqulova, MD (2023, January). RIVOJLANTIRUVCHI MARKAZLARDA BOLALARNI MAKTABGA TAYYORLASH VA MILLIY QADRIYATLAR NAMUNALARIDAN FOYDALANISHNING AFZALLIGI. In *INTERNATIONAL CONFERENCES* (Vol. 1, No. 2, pp. 393-396).
6. Akramova, D. E. qizi Azimova, XD (2023, January). MAKTABGACHA TA'LIM YO'NALISHI TALABALARIDA IJODIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. In *INTERNATIONAL CONFERENCES* (Vol. 1, No. 2, pp. 382-385).
7. Ergashevna, A. D. (2023). TARBIYALANUVCHILARDA MOSLASHUVCHANLIK MECHANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH DOLZARB MUAMMO SIFATIDA. *Journal of new century innovations*, 23(2), 169-173.

8. Акрамова, Д. Э., & Йўлдошева, Н. (2023). ТАРБИЯ МЕТОДЛАРИ МАЖМУИ. In *INTERNATIONAL CONFERENCES* (Vol. 1, No. 2, pp. 362-364).
9. Акрамова, Д. Э., & Бобомуродова, О. Б. (2023). ТАРБИЯ МЕТОДЛАРИ ВА УСУЛЛАРИ ҲАҚИДА ТУШУНЧА. In *INTERNATIONAL CONFERENCES* (Vol. 1, No. 2, pp. 352-354).
10. Akramova, D. (2022). ACTIVITIES OF FUTURE TEACHERS-PSYCHOLOGISTS IN THE SYSTEM OF PRESCHOOL EDUCATION. *Science and Innovation*, 1(8), 322-326.
11. Акрамова, Д. Э. қизи Давронова, ЖС (2023, January). ТАРБИЯ ТИЗИМИ ВА УНИНГ ТАРКИБИЙ ҚИСМЛАРИ. In *INTERNATIONAL CONFERENCES* (Vol. 1, No. 2, pp. 358-361).
12. Акрамова, Д. Э. қизи Бозорбоева, ДА (2023, January). ЖАМОА–ТАРБИЯ ОБЪЕКТИ ВА СУБЪЕКТИ СИФАТИДА. In *INTERNATIONAL CONFERENCES* (Vol. 1, No. 2, pp. 355-357).
13. Ergashevna, A. D. (2025). THEORETICAL FOUNDATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF SOCIALIZATION IN SCHOOLCHILDREN OF THE PREPARATORY GROUP. *SHOKH LIBRARY*.
14. Ibraimov, X., & Akramova, D. (2023). DIDACTIC CHARACTERISTICS OF COMMUNICATIVE TRAINING IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING. *Science and innovation*, 2(B11), 357-361.